

Verslag Sphingiden-telling 1971 en aanvullingen op de telling van 1970

door

W. HOGENES

Dit is het tweede verslag samengesteld uit de Sphingiden-waarnemingen van vlinderverzamelaars in Nederland (zie voor het eerste verslag: *Ent. Ber., Amst.* 32: 33 (1972)). De waarnemers zullen wel bemerkt hebben, dat in het vorige verslag de trekkende pijlstaarten niet waren opgenomen. Dit is niet gebeurd omdat deze reeds ieder jaar verwerkt zijn in de trekvlinderverslagen.

Dan nu de waarnemingen:

A. Aanvullingen Sphingiden-telling 1970

Sphinx ligustri L.

N.H.: Duivendrecht — 8 rupsen. Totaal 1970: 25 imagines en 91 rupsen.

Mimas tiliae L.

N.B.: Biesbosch — in VI, 2 exemplaren, in VII, 1 exemplaar. Totaal 1970: 52 imagines en 4 rupsen.

Smerinthus ocellata L.

N.H.: Diemen — 36 rupsen. Z.H.: Reeuwijk bij Gouda — 1 rups. N.B.: Biesbosch — in VI, 5 exemplaren, in VII, 4 exemplaren. Totaal 1970: 56 imagines en 39 rupsen.

Laothoe populi L.

N.H.: Diemen — 39 rupsen. N.B.: Biesbosch — in VI, 1 exemplaar. Totaal 1970: 147 imagines en 113 rupsen.

Deilephila elpenor L.

N.H.: Weesp — 7 rupsen. N.B.: Biesbosch — in VI, 5 exemplaren. Totaal 1970: 97 imagines en 7 rupsen.

B. Sphingiden-telling 1971

Sphinx ligustri L.

N.H.: De Goorn (gem. Berkhout) — 25.IX, 1 pop.

Z.H.: Noordwijkerhout — 24.V tot 3.VIII, 38 exemplaren, 12 tot 24.IX, 28 rupsen; Noordwijk — in IX enkele tientallen rupsen; Voorhout — 6 en 16.IX, resp. 11 en 5 rupsen (aantallen waarschijnlijk veel groter geweest); Sliedrecht — 6.VII, 1 exemplaar; Rotterdam — 11.VII, 1 exemplaar; Spijkenisse — 10.VII tot 9.VIII, 6 exemplaren; Europoort — ± 100 rupsen; Vierpolders — 10 exemplaren; Oud-dorp — 8.VIII, 1 exemplaar.

Utr.: Abcoude — 9.IX, 4 rupsen; Loenersloot — in VI of VII, 2 exemplaren.

Lbg.: Venlo — 25.V tot 10.VI, 3 exemplaren; Velden — 9.VII, 1 exemplaar; Steyl — 3.VII, 1 exemplaar; Tegelen — 7.VI tot 8.VII, 12 exemplaren.

Totaal 76 imagines, \pm 170 rupsen, 1 pop.

Het totaal aantal waargenomen imagines is driemaal zo groot als in 1970. Nieuw is de vindplaats Loenersloot met 2 exemplaren. Van de Limburgse populaties werden dit jaar 17 exemplaren gemeld van vier vindplaatsen, tegenover 12 exemplaren van zes vindplaatsen in 1970.

Het grote verschil zit hem echter in de vangsten van Zuid-Holland, nl.: Noordwijkerhout — 1970: 18.VII tot 5.VIII — 7 exemplaren en 1971: 24.V tot 3.VIII — 38 exemplaren.

De aanvangsdatum ligt in 1971 bijna twee maanden vroeger.

Dan de groep vindplaatsen rondom Rotterdam. In 1970 waren er slechts 2 vindplaatsen met 6 exemplaren en in 1971, 6 vindplaatsen met 19 exemplaren. Aldus neem ik aan dat de volwassen dieren in 1971 ongeveer even talrijk waren als in 1970. Voor de rupsen geldt ongeveer hetzelfde. Aangetekend zij hierbij dat behalve de 91 vermelde rupsen van 1970 nog opgemerkt moet worden, dat de rupsen bij H.I.-Ambacht algemeen waren.

Interessant lijken mij de lokaliteiten van deze soort in Noord-Holland en het noorden van Zuid-Holland en Utrecht. Uit de mij toegestuurde gegevens blijken de volgende groepen van vindplaatsen: a. het gebied rondom Voorhout, b. Loenersloot, Abcoude en Duivendrecht en c. De Goorn.

Het gehele ingesloten gebied is bijna volledig door mij afgezocht op rupsen. Zonder resultaat. Dit wil uiteraard niet zeggen dat de soort daar ontbreekt, maar hij is dan toch veel zeldzamer dan in bijvoorbeeld het gebied rondom Voorhout. Dit laatste gebied kan een uitzondering zijn, want van de gebieden b en c wordt de soort ook niet algemeen vermeld. De voedselplanten komt men in Noord-Holland overal tegen. Wel is mogelijk dat de voedselplanten van de imagines in Noord-Holland veel zeldzamer zijn. Dit heb ik echter nog niet kunnen onderzoeken. Blijft echter bestaan het probleem hoe deze dieren op deze vindplaatsen terechtkomen. Is er sprake van migratie of zijn de dieren verplaatst d.m.v. hun voedselplanten? Ik hoop dat deze problemen de komende jaren opgelost kunnen worden. Als iemand mij al wat over deze zaken kan mededelen, houd ik me aanbevolen voor een berichtje.

Sphinx pinastri L.

Utr.: Amersfoort — 8.VI; 26.VII en 3.VIII, telkens 1 exemplaar.

Lbg.: Venlo — 10.VII en 1.VIII, telkens 1 exemplaar; Velden — 9.VII, 1 exemplaar; Tegelen — 13.VII, 2 exemplaren; Montfort — 20 exemplaren.

Totaal 28 imagines.

In 1970 van deze soort in totaal 61 imagines. De vindplaatsen in Gelderland, Overijssel en Drente ontbreken echter dit jaar. Het 1970-totaal van Amersfoort en het Limburgse gebied was 47 exemplaren. Amersfoort: 1970 — 7 exemplaren (7 vangdata), 1971 — 3 exemplaren (3 vangdata). Limburg: 1970 — 40 exemplaren (3 waarnemers), 1971 — 25 exemplaren (2 waarnemers).

Mimas tiliae L.

N.H.: Assendelft — 7.IX, 1 rups; Amsterdam — 29.VI, 1 exemplaar, 18 en 20.X, resp. 7 en 13 poppen; Diemen — 30.VIII, 7 en 14.IX, resp. 4, 1 en 1 rupsen; Ouderkerk — 30.IX, 1 rups.

Z.H.: Noordwijkerhout — 10.V tot 30.VI, 6 exemplaren, 11, 12 en 17.IX, telkens 1 rups; Spijkenisse — 27.V tot 15.VII, 6 exemplaren; Rozenburg — 3 rupsen; Den Briel — 20 rupsen.

Utr.: Amersfoort — 21.VI, 1 exemplaar.

Lbg.: Montfort — 4 exemplaren.

Totaal 18 imagines, 34 rupsen en 20 poppen.

Ook van deze soort weer veel minder waarnemingen dan in 1970. De Noordhollandse vindplaatsen zijn nieuw. Z.H.: 1970 — 20 imagines, 1971 — 12 imagines. Van de vindplaatsen van 1970 zijn alleen geen berichten binnengekomen van H.I.-Ambacht. Belangrijker echter is weer het Limburgse gebied: 1970 — 22 imagines, 1971 — 4 imagines. Het schijnt dus dat de soort in Limburg in 1971 heel wat minder algemeen was dan in 1970.

Smerinthus ocellata L.

N.H.: Assendelft — 6 en 7.IX, resp. 5 en 2 rupsen; Amsterdam — 29.VI tot 30.VII, 5 exemplaren, 6 en 10.VIII, telkens 1 rups; Diemen — 9 en 14.IX, resp. 1 en 8 rupsen; Duivendrecht — 7.IX, 11 rupsen; Bijlmermeer — 30.VIII, 21 en 28.IX, resp. 1, 3 en 2 rupsen.

Z.H.: Noordwijkerhout — 16.V tot 20.VIII, 14 exemplaren; 's-Gravenhage — 5.VII, 1 exemplaar; Spijkenisse — 9, 11 en 28.VII, telkens 1 exemplaar; Euro-poort — \pm 100 rupsen.

Utr.: Amersfoort — 13.V, 6 en 13.VII, telkens 1 exemplaar.

Gld.: Ratum — 18.V, 5 exemplaren.

Lbg.: Montfort — 10 exemplaren; Velden — 9.VII, 1 exemplaar; Tegelen — 4.V tot 3.VI, 9 exemplaren (e.p.); Venlo — 13.V, 3 en 10.VII, telkens 1 exemplaar; Roermond — 29.V, 1 exemplaar; Linne — 20.VI, 1 exemplaar; Steyl — 8.VII, 1 exemplaar.

Totaal 57 imagines, \pm 135 rupsen.

Ongeveer net zoveel waarnemingen van imagines als in 1970. Het grote verschil in het aantal rupsen is te danken aan de waarneming van Euro-poort.

Laotioe populi L.

N.H.: Amsterdam — 26.VI tot 6.VIII, 18 exemplaren; Badhoevedorp — 13.VIII, 11 rupsen; Diemen — 7.IX en 13.IX, telkens 1 rups; Duivendrecht — 7.IX, 1 rups; Bijlmermeer — 14 en 28.IX, resp. 9 en 5 rupsen.

Z.H.: Noordwijkerhout — 14.V tot 20.VIII, 40 exemplaren; 's-Gravenhage — 2.VI, 23.VII en 2.VIII, telkens 1 exemplaar; Spijkenisse — 24.VII tot 26.VIII, 9 exemplaren; Maasdam — in VI, 8 rupsen — 1 dode pop; Euro-poort — 1 exemplaar en \pm 50 rupsen; Ouddorp — 26.VIII, 1 exemplaar.

Utr.: Amersfoort — 27.VII, 1 exemplaar.

Lbg.: Montfort — 58 exemplaren; Epen — 22.VII, 2 exemplaren; Tegelen —

5.VI, 1 copula, 18 tot 21.VIII, 8 exemplaren (e.l., 2e gen.); Venlo — 11.V en 26.VII, telkens 1 exemplaar.

Totaal 145 imagines, \pm 94 rupsen, 1 dode pop.

Evenals bij de vorige soort evenveel imagines als in 1970. Amsterdam met 18 imagines is nieuw. Alle vindplaatsen meldden iets minder waarnemingen dan in 1970.

Hemaris fuciformis L.

Lbg.: Lomm — 21.V, 1 exemplaar.

In 1959 schreef LEMPKE: „Stellig wel haast overal voorkomend op niet te droge terreinen, waar Kamperfoelie groeit. Te oordelen naar de makkelijk waar te nemen vraatsporen van de jonge rupsen (. . .) is *fuciformis* plaatselijk zelfs gewoon.” Op dezelfde plaats geeft LEMPKE nog 76 vindplaatsen in 9 provincies.

Als 13 waarnemers in 1970 géén en in 1971 slechts één waarneming van deze soort doen, kunnen we wel aannemen dat deze soort heden ten dage op zijn minst zeldzaam te noemen is. Ik hoop dat *fuciformis* in de toekomst weer vaker waargenomen wordt.

Deilephila elpenor L.

N.H.: Weesp — 27.VII en 3.VIII, resp. 1 en 3 rupsen.

Utr.: Amersfoort — 1 en 8.VII, telkens 1 exemplaar.

Dr.: Dwingelo — 12.VI, 2 exemplaren.

Lbg.: Montfort — 27 exemplaren; Epen — 12 en 22.VII, resp. 3 en 1 exemplaren; Steyl — 13.VI, 1 exemplaar (e.p.); Velden — 9.VII, 2 exemplaren; Venlo — 10.VII, 2 exemplaren.

Totaal 40 imagines, 4 rupsen.

Het totaal van 1970 was: 97 imagines en 7 rupsen. Van de Zuidhollandse vindplaatsen zijn dit jaar geen meldingen doorgegeven. Z.H.: 1970 — 9 exemplaren. Het grote verschil zit hem weer in het Limburgse gebied: 1970 — 79 imagines (11 vindplaatsen, 3 waarnemers) en 1971 — 36 imagines (5 vindplaatsen, 3 waarnemers).

Deilephila porcellus L.

Z.H.: Noordwijkerhout — 18.V, 2 exemplaren; Ouddorp — 8 en 20.VIII, telkens 1 exemplaar.

Utr.: Amersfoort — 28.VI, 1 exemplaar.

Lbg.: Venlo — 9.VI, 1 exemplaar.

Totaal 6 imagines.

Het totaal van deze soort ziet er ook erg min uit. In tegenstelling tot 1970 zijn er nu ook vindplaatsen in Zuid-Holland en Utrecht. Het totaal uit Limburg scheelt met 1970, 22 exemplaren.

Slotbeschouwing

Van alle soorten (*H. fuciformis* uitgesloten) zijn of evenveel of minder waarnemingen gedaan dan in 1970. Alleen *Sph. ligustri* kan hierop een gunstige uit-

zondering maken, maar dit is niet zeker. Alleen waarnemingen van volgende seizoenen kunnen de realiteit aantonen.

Ik ben van plan dit onderzoek tot en met 1975 voort te zetten. Ik hoop dat de waarnemers die tot nu toe meewerkten, dit onderzoek trouw zullen blijven en mij ieder jaar hun waarnemingen zullen blijven toezenden. Ook nieuwe medewerkers zijn altijd welkom. Jammer is dat het onderzoek zich tot nu toe vrijwel moet beperken tot de „Randstad” en het Limburgse. Vooral waarnemers in het noorden zijn hard nodig.

Medewerkers: A. C. BLOM, A. ELFERINK, R. VAN GROEN, A. GROENENDIJK, Dr. C. DE JONG, A. W. P. MAASSEN, K. N. NIEUWLAND, C. OTTENHEIJM, M. P. PEERDEMAN, D. PIET, P. J. ROOIJ, B. SCHMITS, C. VAN VLIET.

Summary

The counting of Sphingidae was continued in the Netherlands in 1971. The only species that reached a higher total than in 1970 was *Sphinx ligustri*. The others scored about the same number or were rarer.

Literatuur

HOGENES, W., 1972. Sphingiden-telling 1970. *Ent. Ber., Amst.* 32: 33—35.

LEMPKE, B. J., 1959. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera, zesde supplement. *Tijdschr. Ent.* 102: 78—79.

Amsterdam 1013, 3de Kostverlorenkade 30-III.

NIEUWE AANWINSTEN VOOR DE BIBLIOTHEEK

ARTHUR, DON. R., 1965, Ticks of the genus *Ixodes* in Afrika.

BALOGH, J., 1972, The oribatid genera of the world.

CHIGGERMITES of the world, the, vol. 8(A), 1972 — nieuw seriewerk.

CHVÁLA, M., L. LYNEBORG & J. MOUCHA, 1972, The horse flies of Europe, Diptera, Tabanidae.

FAUNA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA 5(3), 1971, Fhun, J. E. & F. Niculescu-Burlacu, Arachnida Lycosidae.

HANDBOOKS for the identification of British insects 10(5g), 1972, Spencer, K. A., Diptera Agromyzidae.

MERZHEEVSKAYA, O. I., 1971, Noctuidae of Byelorussia (Russisch).

NOMS français des insectes du Canada et noms latins et anglais correspondents. 3rd ed.

PINHEY, E., 1972, Emperor moths of South and South Central Africa.

SOKOLOFF, A., 1972, the Biology of *Tribolium*, vol. 1.

VIE dans les Sols, la, 1971, ed. P. Pesson.

WEISS, H. B. & R. H. CARRUTHERS, 1937, Insect enemies of books.

NIEUWE TIJDSCHRIFTEN

Natural History Transactions of Northumberland and Durham 1(1,2) 1865—1866.

Transactions of the Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle upon Tyne, vol. 1—2 (1832—1838).

Transactions of the Tyneside Naturalists Field Club 1—4 (1846—1860).